

בלק ג

געווען צוזאמען מיט אלע אידן, און דערפאר איז זי אויך דערנאך מותרת צו משה'ן.

איז ניט מובן: זמרי איז דאך געווען „נשיא בית אב לשמעוני“, היינט וואס איז מלכתחילה געווען זיין טענה „ואם תאמר אסורה, בת יתרו מי התירה לך“ — צי דען האט ער ניט געוואוסט דעם חילוק הכי פשוט צווישן נשואין פון פאר מ'ת און נאך מ'ת ?!

ולאידך גיסא: אויב אפילו מ'זאל געפינען עפעס א הסברה (לכה"פ אלס א קס'ד) פארוואס דער חילוק הנ"ל איז ניט קיין טעם מספיק צו מתיר מאכן „בת יתרו“ צו משה — איז נאך אלס שווער, פארוואס מ'געפינט ניט אין גמרא אז משה (אדער אימצער אנדערש) זאל ענטפערן אויף דער טענה פון זמרי

א. בשייכות צום סיפור אינעם סיום פון אונוער סדרה¹ — „והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משה גו“ — דערציילן חז"ל², אז זמרי בן סלוא האט די „מדינית“ (כזבי בת צור) געבראכט פאר משה רבינו און גע'טענה'ט: „זו אסורה או מותרת, ואם תאמר אסורה, בת יתרו מי התירה לך. נתעלמה ממנו (פון משה) הלכה“, ביז אז פינחס „ראה מעשה ונזכר הלכה כר' הבוהל את כותית³ קנאין פוגעין כו“.

פארוואס איז טאקע „בת יתרו“ געווען מותרת צו משה רבינו ? — איז רש"י⁴ מסביר: „משה קודם מתן תורה נשא וכשניתנה תורה כולו בני נח היו ונכנסו לכלל מצות והיא עמהם כו“. ד. ה. משה נשא צפורה ווייל דעמאלט (פאר מתן תורה) זיינען אלע (אויך די בניי) געווען אין גדר פון בני נח: און דערנאך (ביי מ'ת) האט זיך אויך צפורה מגייר⁵

ונתחדשה הלכה ועוד יאמר אני גיירתי". יעב"ץ סנהדרין שם: „ולא שייכא גירות כלל אלא שנתנה תורה“. גם מלשון רש"י „נכנסו לכלל מצות והיא עמהם וגרים רבים של ערב רב“ שממע קצת שאיז ענין הגירות כבערב רב (וואו צפעי' דלקמן הערה 20). ועפ"ז אין מקום לקושיא דלקמן בפנים סעיף ב'. אבל נוסף ע"ז גבם בנוגע לבני ישראל מפורש שנתגיירו (עיין יבמות מו, א ואילך. כריתות ט, רע"א) — הרי מכיון שהיא „בת יתרו“ (ולא מבני אברהם יצחק כו'), ועוד ועיקר — לא הייתה במצרים ששם היתה תחלת הגירות (יבמות וכריתות שם) בודאי הי' ציל אצלה גירות. ועד"ז בנוגע לבניי — שמילתם הייתה אך בתור מצוה שנצטווה אברהם, משא"כ במצרים שיל ש"ה גם התחלת הגירות — עיין יבמות וכריתות שם. ובגליוני הש"ס שם: דבריו (דהרמ"ה) צעי' דהא פשיטא דנתגיירה כו'.

6) פינחס כה, יד. ובסנהדרין שם (ועד"ז בפרש"י עה"ת כה, ו (ודלא כפרש"י בפנחס)): נשיא שבט הוא. ולהעיר מדרו"ל (סנה' שם, ב) שזהו שלומיאל בן צורישדי.

(1) כה, ו.

(2) סנהדרין פב, א. תנחומא פרשתנו כ"כא. במדבר פ"ב, כד"כה. תיביע ופרש"י עה"פ.

(3) בפרשתנו מדובר ע"ד מדינית, במשנה (סנה' שם) ה'ל' ארמית — ואולי ש כאן שנינים ע"י מבקר המלכות. וראה רמב"ם ה'ל' איס'ב רפ"ב ב' גירסות. ובפרש"י סנה' פא, ב: ארמית בת עובד כוכבים.

(4) סנהדרין פב, א ד"ה בת יתרו.

ביד רמ"ה סנהדרין שם: „ניתנה תורה ונתחדשה הלכה ולא אסרה תורה אלא מכאן ואילך אבל מי שהי' נשוי ועומד קודם מ'ת לא נאסרה עליו. אבל ברבותינו בעה"ת (בהעלותך יא, כז): כשנתנה תורה כח פרשו כולם כו'. וראה גליוני הש"ס (להר"י ענגל) סנהדרין שם שקיט' בדבריו. תו"ש לשמות ב, כא אות קע. וראה הערה הבאה.

(5) ביד רמ"ה שם שמע דס"ל דמותרת גם בלי גיור דניתנה תורה ונתחדשה הלכה. וראה ג"כ: ילקוט ראובני ר"פ פינחס: „ויאמר לו ניתנה תורה

„לפי שבאה מן העכו״ם השטופים בזימה“¹⁴.

אין דער גמרא¹⁷ איז דא א פלוגתא וועגן משה רבינו: לויט איין דיעה איז „משה רבינו כהן גדול“¹⁸ (ווייל „לא פסקה כהונה אלא מזרעו של משה“¹⁹), א צווייטע דיעה האלט, אז „לא נתכה משה אלא שבעת ימי המלואים בלבד“¹⁹ — איז קשה: ווי אזוי איז „בת יתרו“²⁰ געווען מותרת צו אים — זי איז דאך געווען א גיורת?²¹

מ״מ שם. תוספות שם. ועוד (נסמנו באנציקלופדי שם).

וגם להראב״ד (הל' איסורי שם) דאינה משום זונה אלא משום דכתיב כו״ (הקרא דחזקאל). הוא איסור מן התורה — כמ״ש להדיא (שם פט״ז ה״ב). וראה חידושי הרשב״א יבמות ס, ב.

(17) זכחים קב, א. והובאו בכ״מ במדרי״ל.

(18) רב — שם קא, ב.

(19) וגם למ״ד „אני אמרתי אתה כהן כו״ עכשיו כו״ ואתה לוי״ — „פסיקא ל״ דכהן ה״ מדעבד עבודה בשבעת ימיה״. . . ונפסקה לו כהונה אלא שניטלה ממנו בחרון אף״ (חדא״ג שם).

(20) אבל אם לא היתה „בת יתרו“ — אף שבמ״ת נתגיירו כל ישראל (כדלעיל בתחילת השיחה והערה 5) — עכצ״ל שגירות זו אינה אסורה לכהן ואחרון ואלעזר ואיתמר בניו יוכיחו והטעם מוכן כי בבני אברהם כו״ לא שייך הטעם „שבאה מן העכו״ם השטופים בזימה“.

גם י״ל עפ״מ״ש בצפ״ע לסנהדרין שם דלאחר מ״ת נעשו יהודים למפרע״, עיי״ש. ועי״פ המבואר בצפ״ע שם, מדמי״ן כיון דהם גי״כ מורע אברהם לאחר המילה, ואמנם נתגיירה אז אם יתגיירו הוא ישראל למפרע, וזה צפורה כו״ — מתורצת הקושיא שבפנים. וראה לקמן הערה 28.

ולהוסיף: עפ״משנ״ת בליקוש ח״ח (ע״ 165 הערה 29) שלשית רש״י בפירושו עה״ת ה״י יתרו „אבי אמר״ (ממש) דפינחס — היינו דגם אשת אלעזר הכהן היתה „בת יתרו“ — השקו״ט שבפנים השיחה היא גם בנוגע לאלעזר הכהן.

(21) בפרש״י יבמות (סא, סע״א) דגיורת פסולה כי „ביאת עכו״ם כו״ פסלה״, ועד״ו מפרש שם (ע״ב) ד״ה אלא גיורת („דנבעלה בנכריותה כו״). והובא בב״ש לשו״ע אה״ע ס״ז ס״כ.

— אבל דעת הפוסקים דאסורה גם כשלא נבעלה

כלפי משה רבינו¹ (פינחס האט בלויז געזאגט די הלכה „הבועל ארמית כו״, וואס איז נוגע צו מעשה זמרי)?

עס זיינען דא מפרשים² וואס זאגן, אז דאס גופא (דער חילוק הנ״ל צווישן פאר און נאך מ״ת) איז „נתעלמה“ פון משה. אבער נוסף אויף דעם, וואס (א) רש״י³ זאגט בפירושו: „ונתעלמה ממנו הלכה, שנאמר לו בסיני הבועל כותית וכו״, אז בלויז די הלכה (וואס פאר אן עונש עס קומט) איז „נתעלמה ממנו“; (ב) ס״א⁴ א דוחק גדול צו זאגן אז עס זאל נתעלם ווערן פון משה אזא פשוט״ער חילוק כנ״ל⁵ — איז אויך ניט מובן: ווי האט זמרי געפרעגט אזא שאלה? האט ער זיך דען געקענט פארלאזן אז פון משה׳ן וועט נתעלם ווערן דער חילוק צווישן פאר און נאך מ״ת?

ב. אויך דארף מען פארשטיין:

דער¹¹ דין איז, אז א גיורת איז אסורה לכהן; און דאט איז אן איסור מן התורה. הגם די גמרא¹² לערנט עס אפ פון א פסוק אין יחזקאל¹³ — איז דאס נאך וואס „אתא יחזקאל ואסמכה אקראי“¹⁴, אבער דאס איז אן איסור מן התורה ממש״נ „אשה¹⁵ זונה גו״ לא יקחו“¹⁶ —

(7) ראה גם ילקוט ראובני שם.

(8) ראה עיון יעקב לעי״ סנהדרין שם, א.

(9) סנהדרין שם. יד רמ״ה שם. וראה ילקוט ראובני ויעב״ץ הנ״ל.

(10) ואם כדי שיבוא פינחס ויטול את הראוי לו (תנחומא, במדב״ר ופרש״י שבעה ערה 2) — העלמת ההלכה דקנאין פוגעין מספיקה.

(11) בהבא לקמן ראה אנציקלופדי תלמודית ע״ גיורת, וש״נ.

(12) קידושין עח, סע״א.

(13) מד, כב.

(14) תוד״ה אין יבמות סא, א.

(15) אמור כא, ז.

(16) רמב״ם הל״ איסורי ביאה פ״ח ה״ג (ראה

ג. לכאורה וואלט מען געקענט זאגן, אז די צוויי שאלות הנ"ל (סעיף א' וב') ווערן פארענטפערט אחת בחברתה:

מיט דער טענה „בת יתרו מי התירה לך“ האט זמרי טאקע געמיינט (ניט דעם איסור חיתון מיט אן „ארמית“, נאר) דעם איסור גיורת לכהן²⁷; און די שייכות צווישן דעם איסור מיט דעם וואס א „מדינית“ איז אסורה („אם תאמר (ו) אסורה בת יתרו כו“) איז אין דעם, וואס דער טעם האיסור פון גיורת לכהן איז (כנ"ל), „לפי שבאה מן העכו"ם (ארמים) השטופים בימיה“. ד.ה. אויב די „מדינית“ איז אסורה ווייל זי איז אן „ארמית“ — פארוואס זשע איז „בת יתרו“, „שבאה מן העכו"ם (ארמים) וכו“? מותרת צו משה (א כהן)?

אבער לפי בלייבט שווער (כנ"ל סעיף א') לאידך גיסא: (א) וואס איז טאקע די תשובה אויף דער טענה? און (ב) פארוואס האט מען דעם ענטפער ניט געזאגט צו זמרי²⁸?

ד. לכאורה וואלט מען געקענט פארענטפערן²⁹ מיט דעם וואס חז"ל³⁰

נגעים דאהרן ובניו כתובין בפרשה, והרי גם ברי"פ אמור (אצל הציוני, אשה וזנה גר") נאמר „אמור אל הכהנים בני אהרן“.

אבל — יש לחלק, כי דיוק השם „אהרן ובניו כתובין בפרשה“ הוא משום שהכתוב (תוריע יג, ב) חקדים „אהרן הכהן ורק אחיכ כתיב, או אל אחד מבניו הכהנים, משא"כ בנדוד שנאמר „הכהנים (ואחיכ) בני אהרן“, י"ל שהכוונה לענין הכהונה ולא שצ"ל „בני אהרן“ דוקא.

²⁷ ראה גם ראש דוד (להחידא) פ' פינחס.
²⁸ ראה לעיל הערה 20 מה שיל ע"פ המבואר בצפ"ג שגם מדיו „אם נתגירו הוה ישראל למפרע“. ועפ"י י"ל שזמרי לא ס"ל כן (לענין מדינית) ולכן טען „בת יתרו מי התירה לך“ מצד איסור גיורת לכהן. ומשה לא השיב, כמבואר לקמן בפנים (סעיף ו') דלא נאמן בשעת מעשה. עיי"ש.

²⁹ ראה גם ערוך לגר סנהדרין שם.

³⁰ שבת פז, א. יבמות סב, רע"א.

לויטן מ"ד אז „לא נתכהן משה אלא שבעת ימי המלואים בלבד“, וואלט מען נאך געקענט ענטפערן²² (עכ"פ בדוחק), אז משה איז אויך דאן ניט געווען קיין כהן גמור; און דאס וואס ער האט געמעגט מקריב זיין דעמאלט די קרבנות, איז עס דערפאר ווייל — ווי תוספות²³ איז מסביר — איז די שבעת ימי המלואים האט דער משכן געהאט א דין במה [און דערפאר „שימש משה שבעת ימי המלואים בחלוק לבן“²⁴ — ניט מיט די בגדי כהונה — ווייל „אין בגדי כהונה בכמה“] — און דערפאר איז אויך „בת יתרו“ (א גיורת) ניט געווען אסור צו אים.

אבער — לבד זאת, וואס פון לשון הגמרא „לא נתכהן משה כו“ איז משמע, אז בשבעת ימי המלואים איז ער געווען א כהן גמור²⁵ — בלייבט דאך שווער לויטן מ"ד אז משה „כל²⁶ ימיו כהן ה"י“²⁷.

(ראה ב"ש שם. אנציקלופדי שם, ושי"ג). וראה מנחם (מצוה רסו) שתמה על דעת רש"י, עיי"ש. ובחכמת שלמה (לשו"ע אה"ע שם) מאריך דגם לרש"י אסורה גם אם לא נבעלה, עיי"ש.

²² גם יש לתרץ (למ"ד זה) — כי הציוניים (דפ' אמור „אשה וזנה גר“ לא יקח) נאמר(ו) לאחר ד' ימי המלואים. ובגטין (ס, סעיף: „ח. פשויות נאמרו ביום שהוקם בו המשכן כו' פרשת כהנים „אמור אל הכהנים כו“ — פרשי שם) כו". ולהעיר מתחיל לשמיני (י, ד) „מיכן אמרו אין מטמאין למתים כו“.

²³ ע"ז לד, א ד"ה במה.
²⁴ ע"ז שם. ושי"ג.

²⁵ להעיר ממשינת (לקו"ש ח"ז ע' 175 שוה"ג הב' להערה 28), שיל שכהונת משה היתה רק התואר דכהונה, ולא הענין דלקדשו לכהנו ל"י — שירות דכהונה (מכיון ששימש בחלוק לבן), עיי"ש. — אבל ג"ז די לאסור עליו גיורת משום „אשה וזנה גר“, שהרי גרושה כו' אסורה גם לכהן בע"מ שאין בו שירות דכהונה.

²⁶ לשון רש"י וזכתיים קב, א ד"ה יש אומרים.
²⁷ לכאורה אפשר לתרץ ע"ד ת"י השם (וזכתיים שם) דמשה זר הוא לענין נגעים כי „שאני מראות

קיינער פון דעם ניט געוואוסט, ביז אַז
אויך מרים האָט זיך דערפון דער-
וואוסט ערשט ווען „אלדד ומידד
מתנבאים במחנה“³⁶ און צפורה האָט
געזאָגט „אוי לנשותיהן של אלו כו“³⁷;

וואָרעם וויבאלד משה האָט עס געטאָן
„מדעתו“, האָט ער, זייענדיק אַן „עניו
מאד“³⁸, ניט געוואָלט מ'זאָל דערפון
וויסן — און מהאי טעמא האָט ער³⁹
אויך ניט געוואָלט ענטפערן זמרי'ן אַז
„פירש מן האשה“.

אַבער דער ביאור איז ניט אויס-
געהאַלטן⁴⁰, ווייל

[נוסף אויף דעם, וואָס רש"י⁴¹ לערנט
(לויטן ספרי⁴²) אַז משה האָט זיך פורש
געווען מן האשה (ניט „מדעתו“, נאר)
ווייל „אמרתי לו לפרוש מן האשה ..
ואתה פה עמוד עמדי“⁴³, און עס איז
דאָך ניט היפך העניוּת צו דערציילן אַז
ער האָט מקיים געווען אַ ציווי ה' ⁴⁴ —
איז]

די סיבה פון פרישת משה מן האשה
זאָגט מען אַז עס איז דערפאַר וואָס ער

זאָגן: „ג' דברים עשה משה מדעתו
והסכים הקב"ה עמו“, וואָס איינער פון
זיי איז דאָס וואָס „פירש מן האשה“.
ובמילא איז שוין ניטאָ קיין טענה „בת
יתרו מי התירה לך“ (מצד דעם איסור
גירות לכהן), ווייל משה האָט זיך פורש
געווען מאַשטו.

און כאָטש פרישה אַליין איז לכאורה
ניט גענוג אַראָפּצונעמען דעם איסור
גירות לכהן — זאָגט דאָך אַבער רש"י
בפירושו על התורה אויפן פסוק (אין
סי'פ בהעלותך⁴⁵) „ותדבר מרים גו' על
אודות האשה גו' כי אשה כשית לקח“ —
„על אודות האשה, על אודות גירוש“; כי
אשה כשית לקח, ועתה גירשה“, ד.ה.
רש"י לערנט אַז ס'איז ניט נאָר וואָס
„פירש מן האשה“ (ווי רש"י ברענגט עס
דאָרט⁴⁶ אַראָפּ), פרישה בעלמא⁴⁷, נאָר
ס'איז געווען — גירושין⁴⁸.

פונדעסטוועגן האָט מען דאָס ניט
געענטפערט זמרי'ן ווען ער האָט
געפרעגט „בת יתרו מי התירה לך“ —
ווייל, ווי מבואר אין דברי חז"ל⁴⁹, האָט

(31) יב, א.

(32) ד"ה ותדבר מרים ואהרן.

(33) דלא כמ"ש הרא"ם שם, דגרושי"י היינו
„הפרשתה שפירש בעלה ממנה“. וראה לעיל ע' 145
שוה"ג הערה 41.

(34) ראה גם תו"ה דכתיב יבמות שם: „או חתן
לה גט“. ובמכילתא ע"פ (יתרו יח, ב), „אחר שלוחי“
— „שנפטרה ממנו בגט“. וראה ריב"א ע"ה יתרו
יט, טו.

(35) ספרי בהעלותך שם • (הובא בתוס' יבמות
שם. שבת שם ד"ה ואתה (בשם „מדרש“)). פרש"י
שם. תנחומא צו ג'.

ומלשון התנחומא (שבהערה 2), אותה שתחתין
מוכח שעד אז (שנת הארבעים) לא ידעו כל ישראל
שגירשה. אבל י"ל שלדעת התנחומא לא גירשה רק
„פירש" ממנה.

(*) בכמה דפוסים ספרי הובא רק הטעם. שראתה
את צפורה שאינה מתקשטת כו". אבל גם לטעם זה
רק אז נתוודע שפירש כו'.

(36) בהעלותך יא, כז.

(37) בתוס' שבת שם כ' „דודאי ידעו אבל היו
סבורין שפירש ע"פ הדיבור עד שאמרה להם צפורה
שמדעתו פירש כו". אבל ביבמות שם כתבו „שלא
נתגלה להם אלא באותה שעה כדתנא בספרי כו“.

(38) בהעלותך יב, ג.

(39) ומכ"ש שמרים ואהרן לא סיפרו שגירשה,
שהרי נענשו על שדיברו עליו.

(40) בהעלותך שם, ח. ולהעיר מלשון רש"י שם,
ד: שיפה עשה משה כו'.

(41) ב' הדיעות — אם פירש מדעתו או ע"פ
הציווי — הובאו ג"כ באדר"פ פ"ב, ג.

(42) ועד"ו לתוס' שבת שם, שאהרן ומרים „היו
סבורין שפירש ע"פ הדיבור“ — דלמה יעלימו
שגירש משה את צפורה ע"פ הדבור?

אבל גם אם פירש משה מדעתו קשה: למה לא
השיב לזמרי שפירש מן האשה שלא יאמרו שעבר
על איסור גירות לכהן (שא"ז היפך העניוּת)?

מען דאך זאגן, אז נאך מתן תורה האט ביי אידן געדארפט זיין מחדש קידושין ולקחה דנשותיהן עפ"י תורה⁴⁹ — איז דאך הדרא קושיא לדוכתה: ווי האט משה געמעגט מקדש זיין צפורה נאך מתן תורה⁵⁰ ?

— איז עס ניט קיין קשיא, ווייל [נוסף אויף דעם וואס די נייע לקיחה איז דאך זיכער געווען תיכף לאחר מ"ת ובמילא — בנוגע משה איז דאס געווען איידער ער איז געווארן א כהן (בימי המלואים, נאך הקמת המשכן) — איז אפילו אויב מיועט אנגעמען, אז לויט דער דיעה אז משה, "כל ימי כהן ה'" האט זיין כהונה זיך אנגעהויבן תיכף ביי מ"ת⁵¹, איז עס אויך ניט קיין קשיא, ווייל]:

אויפן פסוק⁵² "וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי" דרש'נט די גמרא⁵³: "שעשה לה מעשה ליקוחין", וואס דער פשט אין דעם איז, אז עמרם האט איר

איז געווען א נביא — ווי רש"י³¹ ברענגט אראפ (פון ספרי³¹) אז צפורה האט געזאגט, "אוי לנשותיהן של אלו אם הם נזקקים לנבואה שיהיו פורשין מנשותיהן"⁴³ — בעת אז עפ"י הנ"ל האט ער איר געמוזט מגרש זיין מצד דעם איסור גיורת לכהן⁴⁴.

ה. דער ביאור אין דעם:

עס שטייט אין משנה⁴⁵: "אירם (א כהן הדיוט) את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול יכנוס". און די גמרא לערנט עס אפ פון פסוק⁴⁶ "יקח אשה", אז וויבאלד דער "יקח אשה" (די אירוסין) איז געווען בהיתר, מעג ער לכתחילה ענדיקן די לקיחה און כונס זיין די אלמנה.

איז עס א כל שכן וק"ו בנדו"ד, וואו ניט נאר די אירוסין, נאר אויך די נישואין זיינען געווען בהיתר⁴⁷, אז אויך נאכדעם ווי משה איז געווארן א כהן איז "בת יתרו" געווען מותרת לו (כאטש זי איז געווען א גיורת).

לכאורה קען מען פרעגן אויף דעם: דאס וואס משה האט חתונה געהאט מיט צפורה בהיתר איז דאך געווען פאר מתן תורה: און היות אז אידן האבן דעמאלט געהאט א דין פון בני נח און ס'איז דאן איבערהויפט ניט געווען דער גדר ה"לקיחה" פון נאך מתן תורה⁴⁸, מוז

(43) וראה שבת (ועד"ז יבמות) שם: אני שכל שעה ושעה שכינה מדברת עמי כו'.

(44) ובפרט אם פירש רק מצד הציווי, ואתה פה עמוד עמדי — היינו, שלולי ציווי זה לא הי' פורש מן האשה.

(45) יבמות סא, א.

(46) אמור כא, יד.

(47) ראה תודיה אטו יבמות כ, ב: נשאה קודם שנתמנה משמע דלא צריך קרא שיכול לקיימה משום דנשאה בהיתר.

(48) ראה רמב"ם יוש' הל' אישות: קודם מ"ת הי' אדם פוגע אשה בשוק כו' מכניסה לתוך ביתו כו'.

כיון שנתנה תורה נצטוו ישראל כו' יקנה אותה תחלה כו'.

וגם אלה מבני שקיימו כה"ת עד שלא ניתנה וקידשו נשיהם (וראה פרש"י ויחי מת, ט. ועוד) — מ"מ, מכיון שלא נצטוו ע"ז, אין להם חוקף כמו לאחר מ"ת. וראה לקו"ש ויחי תשמ"ט ס"ג ואילך. (49) כדון גר שנתגיר ואשתו עמו שצריכים חופה וקידושין — דגול מרבבה לשו"ע יו"ד הל' גרים בסופן. וראה גליוני הש"ס (דלעיל הערה 4): פשיטא דנתגיירה במ"ת והוצרכה קידושין מחדש.

(50) כי להדיעות שלא גירשה רק, פירש' ממנה, משמע שגם אח"כ היתה אשתו [ולהעיר מלשון הספרי בהעלותך שם: שפירש משה מפר' ורבי' כו' שאינה מתקשטת כו'] וא"כ קידשה לאחר מ"ת — אף שנאמר לו, ואתה פה עמוד עמדי, ודווקא, ועי"פ המבואר לקמן בפנים מתורץ בפשטות.

וגם לדעת רש"י ש"גירשה" — הרי זמרי לא ידע מזה (כנ"ל בפנים), ולכן טעו, בת יתרו מי התירה לך, כדלקמן בפנים סעיף ו'.

(51) ראה לקו"ש ח"ו ע' 175 והערה 28 שם.

(52) שמות ב, א.

(53) סוטה יב, א. ב"ב קכ, א.

זמרי האט נישט געהאלטן פון דער ילפותא (פון תורה שבעל פה) פון „יקח אשה“ הנ”ל, און לשיטתו האט משה געמוזט מגרש זיין „בת יתרו“.

משה האט נישט געקענט ענטפערן מיטן לימוד פון „יקח אשה“⁵⁹ — ווייל⁶⁰ דער דין⁶¹ איז, אז א ת”ח וואס איז „מורה הלכה“ און איז א „נוגע בדבר“, איז ער נישט באגלויבט בשעת מעשה צו זאגן „כך קבלתי“ — און משה איז דאך געווען א נוגע בדבר — „בת יתרו מי התירה לך“⁶².

[ע”ד ווי מיר זעען עס ביי מחלוקת קרח, וואס צוזאמען מיט זיין קריגן אויף כהונת אהרן איז ער אויך געקומען⁶³ מיט פאלשע טענות און שאלות וועגן מזוזה — „בית שהוא מלא ספרים מהו

מקדש געווען מיט ליקוחין פון נאך מתן תורה.

[דערמיט זיינען מפרשים⁶⁴ מסביר וואס דער רמב”ם⁶⁵ זאגט „ובמצרים נצטוה עמרם במצות יתירות“ — וואס לכאורה איז עס נישט מובן⁶⁶: וואו געפינט מען אז „נצטוה עמרם במצות יתירות“? — נאך דאס איז די מצוה פון קידושין, וואס איז שוין געווען אין מצרים⁶⁷].

און וויבאלד אז אויך פאר מ”ת זיינען די קדושי אשה געווען ביי אידן אין אן אופן פון לקיחה פון נאך מ”ת, האט ביי זיי נישט געדארפט זיין נייע קידושין נאך מתן תורה — די פריערדיקע קידושין זיינען געבליבן בתקפן אויך נאך מ”ת⁶⁸.

און לפי”ז איז מובן, אז דער „יקח אשה“ פון משה רבינו איז געווען בהיתר, וויבאלד עס איז געווען פאר מ”ת, און ער האט צפורה’ן נישט געדארפט נאכאמאל מקדש זיין נאך מתן תורה.

ו. דערמיט קען מען מסביר זיין: (א) וואס ס’איז געווען די טענה פון זמרי „בת יתרו מי התירה לך“, און (ב) פאר וואס משה האט אים גארניט געענטפערט אויף זיין טענה:

(59) אלא שצע”ק לדעת רש”י שגירשה — למה לא השיב לו כן, כנל סיד והערה 42 [כי אף שלא הוצרך לגרשה מטעם זה — מ”מ, מכיון שגירשה אין מקום מעיקרא להטענה „בת יתרו כו”].

(60) ראה גם לקו”ש ח”ג ע’ 97 ובהערות שם.

(61) רמ”א יו”ד סו”ס רמב. יבמות עז, א (וש”ג). תוד”ה אם שם. נמוקי” שם.

(62) ומה שלא השיב אף אף מבני” לזמרי הלימוד ד”ק „אשה“, וכפסק הלכה דאם שמעו ממנו קודם מעשה שומעין לו (רמ”א שם) — אולי י”ל שעדיין לא אמר משה לכל ישראל • הלימוד (דחושבע”פ) מ”ק אשה (מכיון שלא הי’ נוגע להם), ואהרן ובניו — הי’ קרובים של משה ואין נאמנים. או י”ל שנתעלמה מהם גם הלכה זו (משא”כ משה, שנתעלמה ממנו רק ההלכה דהבועל ארמית כו’, כנל בפנים השיחה ס”א). ולהעיר מרמב”ן דברים (א, יח): שלא יהי’ לכבוד לו שיוכיז דלדור הזה כי אשה כושית לקח.

(63) ירושלמי סנהדרין פ”ה ה”א. תנחומא קרח ב. במדבר פיח, ג. פרש”י ר”פ קרח (רק „טלית כו”).

(*) להעיר מלשון פינחס (לענין ההלכה. הבועל ארמית כו”) — לא כך למדתינו כו”

(54) צפע”ג עה”ת שמות שם. מהר”ץ חיות סוטה שם.

(55) הל’ מלכים פ”ט סה”א.

(56) כקשויות הכס”מ ורדב”ז שם.

(57) ועפ”ז לשון הרמב”ם (נעתק לעיל הערה 48) כיון שנתנה תורה נצטוו ישראל כו” — לאו דוקא.

(58) ובזה מתורץ משנ’ (ואתחנן ה, כז) ח”כף לאחר מ”ת. שובו לכם לאהליכם, דמזה שנק’ „אהליכם“ גם קודם „שובו גו”, מוכח, שלא היו צריכים קידושין מחדש לאחר מ”ת. וראה תר”ש דלעיל הערה 4.

אים, נאָר מ'דאַרף גלייך טאָן מיט תוקף
— „משכהו לבית המדרש כו"י⁷⁰."

און דאָס איז אויך געווען די הנהגה
פון פינחס — „בקנאו את קנאתי" ⁷¹: ער
האַט זיך נישט אַריינגעלאָזט אין אַ שקו"ט;
ווייל אדרבה: דער דין ⁷² איז, אַז „הבא
לימלך אין מורין לו" — נאָר ער האָט
מקנא געווען קנאת ה' („קנאתי") און זיך
מוסר נפש געווען צו הרג'נען זמרי ⁷³.

ה. דער חג הגאולה פון י"ב-י"ג תמוז
איז חל (ברוב השנים) איז דער וואָך פון
פ' בלק — האָט דער ענין הנ"ל אַ
שייכות צו דעם חג הגאולה:

די הנהגה פון דעם רבי'ן, דעם בעל
הגאולה והשמחה, איז געווען אין אַן
אופן פון „בקנאו את קנאתי": נישט
קוקנדיק אויף די טענות פון געוויסע
מענשען, אַז ס'איז נישטאָ קיין חיוב זיך צו
מוסר נפש זיין על כל צעד ושעל וכו',
איז ביים בעל הגאולה והשמחה געווען
דער „בקנאו את קנאתי": וויבאַלד עס
איז דעם אויבערשטנס אַ זאָך („קנאתי"),
האַט ער זיך נאָכאָנאָנד מוסר נפש
געווען בפועל אויף הרבצת התורה
והיהדות.

די מסירת נפש קען זיין בכמה אופ-
נים. ומהם:

א. בפרשתנו — נישט דורכן נשיא הדור
— דער נשיא הדור איז געווען משה ⁷⁴:

שיהא חייב במזווה" און תכלת — „טלית
שכולה תכלת מה שתהא חייבת בציצית"
— און מ'געפינט נישט אַז משה זאל אויף
די שאלות ענטפערן מיט אַ לימוד פון
תושבט"פ ⁶⁴ — ער האָט נאָר געזאָגט:
„ואם בריאה יברא ה' גו" ⁶⁵;

און די הסברה איז כנ"ל: משה איז
געווען אַ נוגע בדבר ⁶⁶, און דערפאַר
וואַלט ער סיי ווי נישט געווען באַגלויבט
אויף דעם].

ז. די הוראה פון ענין הנ"ל:

נישט אַלעמאַל זוכט מען צו ענטפערן
יענעם אויף זיינע שאלות: אַמאַל איז
יענער גאָר אויסן מיט זיין שאלה צו
מתיר מאַכן אַ מדינית! ווען זיין כוונה
איז לשם שמים דאַרף זיין „ענה (אפילו
(א) כסיל כאולתו" ⁶⁷. ווען ער פרעגט
אַבער אין דברי תורה מיט דער כוונה צו
מתיר מאַכן דאָס וואָס תורה אסר'ט —
דעמאַלט דאַרף זיין די הנהגה פון „אל
תען כסיל כאולתו" ⁶⁸: דער וועג צו
מנצח זיין אַזאָ מנגד אויף תורה איז נישט
דורך שקו"ט, נאָר מיט אַ תוקף וואָס איז
למעלה מטעם ודעת.

[און אזוי אויך ביי יעדערן באַ זיך:
ווען דער „מלך זקן וכסיל" ⁶⁹ — דער
יצה"ר — קומט מבלבל זיין, דאַרף מען
זיך נישט אַריינלאָזן אין אַ שקו"ט מיט

(64) ורק אמר „חייבת דכתיב גדילים תעשה לך
וגו' .. וכתבתם על מזוזות ביתך גו" (ירוש' שם).

(65) קרח טו, ל.

(66) שהרי ה' אחי אהרן. ובפרט שמחלוקת קרח
היתה גם על משה — ראה בארוכה לקו"ש ח"ח ע'
104 ובהערות שם, ושי"ו. ועיי"ש (ע' 106) שהעיקר
ופנימיות מחלוקת קרח ה' על משה.

(67) משלי כו, ה. וראה שבת ל, ב.

(68) משלי שם, ד.

(69) קהלת ד, יג. קה"ר שם. וזה ר"פ וישב.

(70) סוכה נב, ריש ע"ב. קידושין ל, ב.

(71) פינחס כה, יא.

(72) סנהדרין פב, א. רמב"ם הל' איסורי פי"ב
ה"ה. טור אה"ע סט"ז. רמ"א חו"מ סתכ"ה ס"ד.

(73) ראה בארוכה לקו"ש ח"ד (ע' 1073), דמסניפ'
דפינחס היא אמיתית ענין המסניפ', שלמעלה מכל
מדידה והגבלה, מבחי' יחידה. וראה לקמן ע' 319
ואילך.

(74) ראה פרש"י חוקת כא, כא: שנשיא הדור כו'.

אין אן אופן פון חסדים — ווי דער-
ציילט שוין פיל מאל⁸¹, אן דער בעל
הגאולה והשמחה האט געבעטן זיין
פאטער, דער רבי ג"ע, אן זיין נשיאות
זאל זיין בחסד וברחמים, דער אויפטו,
אן אויך אן ענין פון „קנאו את קנאתי“
ווערט דורכגעפירט אין אן אופן פון
„טוב עין הוא יבורך“⁸² — בחסד
וברחמים⁸³.

(משיחות י"ג תמוז, וש"פ מטו"מ, תשכ"ט)

אין אן אופן פון גבורה⁷⁵ (וואס דער-
פאר געפינט מען אן פינחס — הוא
אליהו⁷⁶ — האט געזאגט „קנא קנאתי
לה' אלקי צבאות גו'“⁷⁷ און האט ניט
געפונען א זכות אויף אידן⁷⁸).

ב. ווי ביים בעל הגאולה והשמחה:
„בקנאו את קנאתי“ דער נשיא הדור
אלליין,

[ובאמת קען מען זאגן, אן אויך ביי
פינחס, איז די נתינת כח אויף דעם
„קנאו את קנאתי“ געקומען פון משה⁷⁹
(דער נשיא הדור): דורך זיין זאגן
„קריינא דאיגרתא איהו ליהוי
פרוונקא“⁸⁰ האט ער געגעבן פינחס
דעם כח צו מקנא זיין קנאת ה']:

(81) לקו"ש ח"ב ע' 502. וראה ספר השיחות
תשי"ג ע' 12. ועוד.

(82) משלי כב, ט. ובנדרים (לח, א) ועוד — דקאי
על משה. ובזו"ג (קל, א) דורשו על יוסף — שמו
(הראשון) של בעל הגאולה והשמחה (וראה סה"ש
תשי"ה ע' 61. ועוד).

(83) להעיר ממשנית בארובה (לקו"ש ח"ח ע' 165
ואילך) דקנאות דפינחס היתה מצד החסד והאהבה
(שלכן „בא הכתוב ויחסו אחר אהרן“ — פרשי ר"פ
פינחס). וראה גם זו"ג רלו, סעי' ואילך. וי"ל שזה
הי' ע"י הנתינת כח ממשה, נשיא הדור, כנ"ל בפנים.

(75) ראה זו"ג רלו, ב ואילך — שייכות דפינחס
ליצחק, גבורות.

(76) נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1071 הערה 8. ח"ח ע'
170 הערה 59.

(77) מ"א יט, י. שם, יד.

(78) זו"א צג, א. וראה הנסמן בנצוצי זהר שם.

(79) נוסף על פשוטות הענין, ששאל קודם אצל
משה „לא כך למדתני כו'“.

(80) סנהדרין שם.

בלק ז

ב. די הפטורה רעדט וועגן דעם זמן פון התחלת הגאולה. ד.ה. ניט וועגן דעם זמן ווען ס'וועט שוין זיין „משיח ודאי“, לאחר ווי ער וועט פארענדיקן אלע מלחמות און „אהפוך“ אל עמים גו' לעבדו⁸ שכס אחד⁹ — וואָרום אין דער הפטורה ווערט דערציילט ווי עס וועלן געפירט ווערן מלחמות מיט די עמים, אומות העולם — „והי שארית יעקב בגוים גו' כארי בבהמות יער גו' ורמס וטרף גו'“¹⁰;

נאך מער: ניט נאָר וועט אין דעם זמן המדובר בהפטורה נאָר זיין רע מבחין — פון אומות העולם, נאָר ס'איז נאָך פאָראַן רע מבפנים — ביי אידן גופא, ווי ער זאָגט¹¹, „והכרתי כשפים מידך גו' והכרתי פסיליך גו' ונתשתי אשיריך גו'“; און דער רע איז מיט אַזאָ תוקף, אַז מ'דאַרף אָנקומען צו אַ סיוע מלמעלה בכדי פון אים פטור צו ווערן, ווי דער פסוק איז מדייק: „והכרתי“, „ונתשתי“,

ווייל די הפטורה רעדט וועגן דעם זמן פון התחלת הגאולה, ווען עס וועלן זיין די לעצטע הכנות צו דער גאולה שלמה.

אַזוי אויך די סדרה, פ' בלק, רעדט וועגן אַן ענלעכן זמן, פאָרן אַריינקומען אין ארץ ישראל צום ערשטן מאל; אידן

א. דער דין¹ איז אַז די הפטורה פון אַ פרשה מוז זיין „מענין הפרשה“, און נאָר מער — „מעין“ פון דעם סיום הפרשה².

אַזוי אויך די שייכות פון פרשת בלק מיט איר הפטורה איז לכאורה אַ קלאָרע: אין דער הפטורה³ ווערט דערציילט ווי דער אויבערשטער זאָגט צו אידן: „עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור מן השטים גו'“ — וואָס דאָס איז דער תוכן פון פ' בלק.

עס איז אָבער מובן — ובפרט ע"פ הידוע⁴, אַז מעיקרה איז די הפטורה געקומען במקום פון דער גאַנצער קריאת השו"ט — אַז די שייכות צווישן דער הפטורה מיט דער סדרה איז ניט בלויז אין אַן איינציקן פסוק, נאָר אין איר תוכן כללי; און לויט הידוע⁵ אַז דער תוכן פון אַן ענין איז מרומז אין זיין התחלה וראש, איז פאַרשטאַנדיק, אַז ס'איז דאָ אַ שייכות צווישן התחלת ההפטורה⁶ — „והי שארית יעקב בקרב עמים רבים גו' אשר לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם“ — מיט (סיום) פ' בלק.

(1) טוש"ע (וּדאדה"ז) א"ח ר"ס רפד. טור ורמ"א שם סתכ"ח (ס"ח).

(2) ראה ב"י לטווא"ח (ועד"ו בשו"ע אדה"ז) סרפ"ג (מתודיה כיון — מגילה כג, א): אי"כ יהא צריך למפטר בדסליק מינה, וברמ"א הג"ל (ועד"ו בשו"ע שם סרפ"ד ס"ז. שו"ע אדה"ז שם ס"ג): וכשקורין שתי פרשיות מפטירין באחרונה.

(3) מיכה ו, ה.

(4) אבודרהם. לבוש, ב"ח, ט"ז, ושו"ע אדה"ז ר"ס רפד.

(5) ראה לקו"ש ח"ה ע' 58 הערה 12. ועוד.

(6) מיכה ה, ו.

(7) צפנ"י ג, ט.

(8) כ"ה בכתוב. אבל ברמב"ם (שבהערה הבאה): „ולעבדו“. וראה לקו"ש ח"ה ע' 420 בהערה. ובארוכה — בהערה שבסוף המכתב ד"ג תשרי תשל"ז (לקו"ש ח"ד ע' 414).

(9) ראה בכ"ז רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

(10) מיכה שם, ז"ח.

(11) שם, יא"ג.